

Teresa D. González Ramos de Benítez.

LA LENGUA MATERNA COMO FACILITADORA DE LA PRODUCCIÓN ESCRITA EN LA SEGUNDA LENGUA. Asunción: CEADUC, 2011, 194p.

Ñe'ẽ ypykue omopyenda ñande rapicha katupyry ohaikuaaha'ãvo ambue ñe'ẽme

Ko aranduka niko heñói kuñakarai Teresa oiko rupi ojepovyvy, ojeporeka, omono'õ ha omohenda kuaapyrã ha marandu pyahu ojuhúva. Ha'e ombohape upe jeporeka ikatu haguãicha umi temiporandu heñóiva iñakãme ombohovaikuévo omoheñói avei kuaapy pyahu oporohesape'áva.

Okaháre, Oculito ha Arrua'ípe (táva Ita ryepýpe opytáva) ha'e oho omono'õ haguã mbo'ehára, mbo'ehao myakãhára ha ipytyvõharakuéra jurúgui mba'éichapa ha'ekuéra ohecha, oñandu ha ojapo hembiapokuéra umi mitã apytépe. Upépe ojesareko umi mitã rehe ha ohechakuaa mba'éichapa oiporu ha'ekuéra iñe'ẽ guarani.

Paraguáipe niko oikove aréma ojokére *Castellano* ha Guaraní. Heta oĩ oñemba'eporandúva mba'eichaguápa ko ñe'ẽkõi ojekuaáva ñane retãme ha mba'eichaitépa oporohenói oñemba'apo haguã tekombo'e rapére, añetehápe oñakarapú'ã haguã ñane retãygua oñemoarandúva mbo'ehaópe. Ko arandukápe ojehesa'ýijo ko mba'e oporomyangekóiva ha upéicha avei oñemohenda mba'eichaitépa oñemopyenda *sistema educativo* guive ko tekombo'e ñe'ẽkõiime. Ha upe tapykuere opytáva ohechauka hetavejey *Castellano* oñemotenondeveha Guaranígui, jepémora'e hetave oĩ mitã ha ñane retãygua oiporúva hekovépe ko ñe'ẽ.

Ko jehaipyre omopyenda heta jesarekorã, oñemboguatátaramo añetehápe tekombo'e mokõive ñe'ẽme ñane retãpyre. Péicha ikatu jajuhu ipype ko'ã mba'e: a) mba'épa pe oipytyvõva térã ohapejokóva mitã ñehekombo'e mbo'ehaópe, ojeporúramo ambue ñe'ẽ ndaha'éiva iñe'ẽ ypykue; ã) Mba'éichapa oñeñandu umi mitã oñehekombo'évo ichupekuéra pe ñe'ẽ imba'e'ývape; ch) mba'épa ojehu pe mitãme oiporútaramo ñe'ẽ imba'e'ýva, oñe'ẽnguévo térã omboguapýtaramo kuatiáre ikuaapy.

Péicha avei ombohysýi kuaapy pyahu heñóiva ko tembiapógui: a) mitã iñe'ẽ'ypy guaranívape ou porã guaranimeraẽ oñehekombo'éramo, oñemoarandu pya'eve opa mba'épe oiporúvo iñe'ẽ tee mbo'ehao ryepýpe ha upéicha avei pya'eve ikatupyry castellano jehaipýpe; ã) mitã castellano iñe'ẽ'ypýva-pe, ou porãve *castellano*-peraẽ oñehekombo'éramo ha uperire oikuaaha'áramo guaraní; ch) pe *programa de mantenimiento*, omoingovéva mitã ñe'ẽ ypykue, ou porã oñemboguata haguã tekombo'e ñe'ẽkõiime; ch) oñemoaranduséramo ñane retãygua opa haguã olee ha oskriví'ýva, tekotevẽ oñehekombo'e guaraníme, péicharõ mbovyvéta mitã ohejareíva imbo'ehao, ndohosevéva upépe ha opytáva ñemboyképe, tavy ha teko'asy pa'ũme; e) oikuaauka avei pe mbo'ehára rekove ha rembiosa, mávapa omoirũ mbo'ehárape omboguata haguã hembiaapo mokõi ñe'ẽme, mávapa ohekombo'e ichupe ombo'ekuaa haguã mitãme iñe'ẽ ypykue térã ñe'ẽ pyahu oikuaaha'ava'erãme, mba'e ñe'ẽpa oiporuvéva mbo'ehárukuéra hekovépe ha hembia pohápe; oiménepa

ha'ekuéra ombojoavykuaa *castellano* guaranígui, teräpa ombojehe'amínte avei hikuái iñe'ë, oikuaaporã'ỹ rupi mba'épa pe ombojoavyva ha omopete'iva ko'ã ñe'ë oporomyangedkói avei peteĩ mba'e jeyjey oje'éva rehe: ñane retäme, Guaraní rehe oñemba'apo tekombó'eränte, mbo'ehaópenté ojehecha guaraní jehaipyre ha ijerékatu ndojekuaavéima, ambue mba'erä *castellano* añóntema ojeporu; g) ohechauka avei ñandéve mba'éichapa sy ha tuvakuéra ohecharamo ha omomba'eguasú ñe'ë *castellano*, oipota imitänguéra ohupyty ko ñe'ë ikatu haguãicha oiko poräve. Ko'äpe ojekuaahína heta ñane retäyguá remimo'ã: «ñane-*castellano*-va'erä jaiko poräve haguã»

Jahekáramo mávapa tekotevẽ ojesareko porã ko arandukápe he'íva rehe, ikatu ja'e:

- a. tenonderäite, mburuvichakuéra MEC-pegua ha ipytyvõharakuéra;
- ã. mburuvichakuéra oisãmbyhýva *Secretaría de Políticas Lingüísticas*;
- ch. mayma ohapykuerehóva oikóvo mba'éichapa oguatahína tekombó'e ñane retäme, mba'épa ojehu mitã akäme ha hekovépe oñemoarandúramo ichupe mokõive ñe'ëme, ýramo umi oikuaasevéva mba'éichapa ojeporu ñane ñe'ënguéra tekombó'erä;
- e. umi oñemoarandúva oikóvo mbo'ehararä, oñamindu'ukuévo tekombó'e ñekõimegua kuaapy rehe.

Tuicha mba'e ko aranduka he'íva ha omoguahëva, kuaapy mbo'ehára Teresa Dejesús González Ramos de Benítez omonó'öva'ekue ha oñemboguapýva kuatione CEADUC ñepytyvõme. Aranduka rupive, oguahë haguã hetave ñande rapicha pópe, ohesape'ävo ichupekuéra. Oheja ipype arandu rypy'ũ, ndaha'ei ohapykuerehohaguére upe ha'e oikuaaséva año, ko'äpe ñanerekombo'e hembiaapo ha hembiasa rupive ha, mbo'ehára hekópe, ñanembohetia'e ani haguã ñanekane'õ, jaikuaauka haguã jahechakuaáva ha jaikuaa pyahúva, jaheja haguã kuatiäre ñande rapykuere maymáva ñande rapichápe, ojesareko haguã hese.

Ladislao Alcaraz de Silvero // ladislao.lalisi@gmail.com
ISE